

Feminisme op het internet

Nederlandse feministen en hun ervaringen met online activisme

Universiteit Utrecht

Dian Visser | 5943612

Begeleidster: Pauline van Romondt Vis

Tweede lezer: Niels Kerrens

Bachelor Eindwerkstuk

5 juli 2019

6786 woorden

Inhoudsopgave

Samenvatting	5
Inleiding.....	5
Theoretisch kader	6
Methode.....	9
Analyse	11
Conclusie	19
Discussie.....	21
Literatuurlijst.....	22
Bijlage 1: Informed Consent brief.....	24
Bijlage 2: Informed Consent formulier	26
Bijlage 3: Topiclijst.....	27
Bijlage 9: Hoofdcodes en subcodes	29
Bijlage 10: Categorieën en thema's	37

VERKLARING KENNISNEMING REGELS M.B.T. PLAGIAAT

Fraude en plagiaat

Wetenschappelijke integriteit vormt de basis van het academisch bedrijf. De Universiteit Utrecht vat iedere vorm van wetenschappelijke misleiding daarom op als een zeer ernstig vergrijp. De Universiteit Utrecht verwacht dat elke student de normen en waarden inzake wetenschappelijke integriteit kent en in acht neemt.

De belangrijkste vormen van misleiding die deze integriteit aantasten zijn fraude en plagiaat. Plagiaat is het overnemen van andermans werk zonder behoorlijke verwijzing en is een vorm van fraude. Hieronder volgt nadere uitleg wat er onder fraude en plagiaat wordt verstaan en een aantal concrete voorbeelden daarvan. Let wel: dit is geen uitputtende lijst!

Bij constatering van fraude of plagiaat kan de examencommissie van de opleiding sancties opleggen. De sterkste sanctie die de examencommissie kan opleggen is het indienen van een verzoek aan het College van Bestuur om een student van de opleiding te laten verwijderen.

Plagiaat

Plagiaat is het overnemen van stukken, gedachten, redeneringen van anderen en deze laten doorgaan voor eigen werk. Je moet altijd nauwkeurig aangeven aan wie ideeën en inzichten zijn ontleend, en voortdurend bedacht zijn op het verschil tussen citeren, parafraseren en plagiëren. Niet alleen bij het gebruik van gedrukte bronnen, maar zeker ook bij het gebruik van informatie die van het internet wordt gehaald, dien je zorgvuldig te werk te gaan bij het vermelden van de informatiebronnen.

De volgende zaken worden in elk geval als plagiaat aangemerkt:

- het knippen en plakken van tekst van digitale bronnen zoals encyclopedieën of digitale tijdschriften zonder aanhalingstekens en verwijzing;
- het knippen en plakken van teksten van het internet zonder aanhalingstekens en verwijzing;
- het overnemen van gedrukt materiaal zoals boeken, tijdschriften of encyclopedieën zonder aanhalingstekens en verwijzing;
- het opnemen van een vertaling van bovengenoemde teksten zonder aanhalingstekens en verwijzing;
- het parafraseren van bovengenoemde teksten zonder (deugdelijke) verwijzing: parafrazen moeten als zodanig gemarkeerd zijn (door de tekst uitdrukkelijk te verbinden met de oorspronkelijke auteur in tekst of noot), zodat niet de indruk wordt gewekt dat het gaat om eigen gedachtengoed van de student;
- het overnemen van beeld-, geluids- of testmateriaal van anderen zonder verwijzing en zodoende laten doorgaan voor eigen werk;
- het zonder bronvermelding opnieuw inleveren van eerder door de student gemaakt eigen werk en dit laten doorgaan voor in het kader van de cursus vervaardigd oorspronkelijk werk, tenzij dit in de cursus of door de docent uitdrukkelijk is toegestaan;
- het overnemen van werk van andere studenten en dit laten doorgaan voor eigen werk. Indien dit gebeurt met toestemming van de andere student is de laatste medeplichtig aan plagiaat;
- ook wanneer in een gezamenlijk werkstuk door een van de auteurs plagiaat wordt gepleegd, zijn de andere auteurs medeplichtig aan plagiaat, indien zij hadden kunnen of moeten weten dat de ander plagiaat pleegde;

- het indienen van werkstukken die verworven zijn van een commerciële instelling (zoals een internetsite met uittreksels of papers) of die al dan niet tegen betaling door iemand anders zijn geschreven.

De plagiaatregels gelden ook voor concepten van papers of (hoofdstukken van) scripties die voor feedback aan een docent worden toegezonden, voorzover de mogelijkheid voor het insturen van concepten en het krijgen van feedback in de cursushandleiding of scriptieregeling is vermeld.

In de Onderwijs- en Examenregeling (artikel 5.15) is vastgelegd wat de formele gang van zaken is als er een vermoeden van fraude/plagiaat is, en welke sancties er opgelegd kunnen worden.

Onwetendheid is geen excuus. Je bent verantwoordelijk voor je eigen gedrag. De Universiteit Utrecht gaat ervan uit dat je weet wat fraude en plagiaat zijn. Van haar kant zorgt de Universiteit Utrecht ervoor dat je zo vroeg mogelijk in je opleiding de principes van wetenschapsbeoefening bijgebracht krijgt en op de hoogte wordt gebracht van wat de instelling als fraude en plagiaat beschouwt, zodat je weet aan welke normen je je moeten houden.

Hierbij verklaar ik bovenstaande tekst gelezen en begrepen te hebben.

Naam:

Studentnummer:

Datum en handtekening:

Dit formulier lever je bij je begeleider in als je start met je bacheloreindwerkstuk of je master scriptie.

Het niet indienen of ondertekenen van het formulier betekent overigens niet dat er geen sancties kunnen worden genomen als blijkt dat er sprake is van plagiaat in het werkstuk.

Samenvatting

Hoewel het feminisme al meer dan honderd jaar op de publieke agenda staat, heeft het met de komst van het internet een nieuwe impuls gekregen. Het is voor vrouwen relatief makkelijker geworden om van zich te laten horen dan vroeger het geval was. In deze scriptie is onderzocht hoe Nederlandse feministen het internet gebruiken en ervaren bij hun activisme. Naar aanleiding van semigestructureerde interviews met vijf Nederlandse feministen zijn verschillende bevindingen gedaan. Het internet wordt op verschillende manieren gebruikt: sommigen gebruiken sociale media, anderen hun eigen opgerichte platform. Door het internet zijn niet alleen de feministen zichtbaarder geworden, maar de zaken waarvoor ze strijden ook. Door het online activisme hebben de vrouwen allemaal een persoonlijke ontwikkeling ondergaan. Hoewel duidelijk is geworden dat het internet op sommige vlakken totaal geen fijne omgeving is voor feministen, heeft het ze wel gebracht tot waar ze nu zijn.

Inleiding

De meest gangbare definitie voor feminisme is ‘de actieve wens om de positie van vrouwen in de maatschappij te veranderen’ (Delmar, 1986, p. 13). In geschiedenisboeken wordt het begrip feminisme vaak in één adem genoemd met Aletta Jacobs en de Dolle Mina’s. Als boegbeelden van respectievelijk de eerste en tweede feministische golf in Nederland hebben zij in de vorige eeuw voor maatschappelijke veranderingen gezorgd. De strijd van de feministen is echter tot op heden nog niet over. Vanaf de jaren negentig werd gesproken van een opkomende derde feministische golf (Hogeland, 2001) en nu zitten we middenin de vierde (Andersen, 2018). Precies honderd jaar nadat het algemeen kiesrecht in Nederland is ingevoerd – een grote overwinning voor de feministen – is het feminisme nog steeds *hot topic*. Het verschil tussen de huidige, vierde feministische golf en de eerdere drie, is dat die van deze tijd zich met name op het internet afspeelt (Chamberlain, 2017, p. 3). Voornamelijk op sociale netwerken als Facebook, Twitter en Instagram is het mogelijk om eigen berichten te plaatsen en de dialoog aan te gaan met volgers of geïnteresseerden.

Het feminisme wordt tegenwoordig dus op een andere manier uitgedragen dan vroeger. Het is daarom aannemelijk dat de feministische strijd ook anders ervaren wordt. In deze scriptie zullen de ervaringen van hedendaagse feministen centraal staan, waarbij met name gekeken wordt naar ervaringen die specifiek te wijten zijn aan het internet. Het is van belang om hier meer over te weten, gezien de grote rol die het internet speelt in ons dagelijks leven. Er is veel

bekend over de technologische mogelijkheden van het internet, maar het is minstens zo interessant om te kijken naar de ervaringen van internetgebruikers – waarmee in deze scriptie dus internetfeministen worden bedoeld.

Een belangrijk concept in deze scriptie is participatie, ofwel actieve deelname. Het internet heeft ervoor gezorgd dat het makkelijker is geworden voor vrouwen om van zich te laten horen, en dus te participeren. Zo lijkt het er ook op dat er met de komst van het internet een nieuw type publieke sfeer is ontstaan; een vernieuwde, eenvoudigere mogelijkheid voor mensen om te discussiëren en uiteindelijk voor democratische emancipatie te zorgen. Echter, het is nog maar de vraag hoe feministen de gevolgen van deze toegenomen participatie ervaren. Aangezien ook de tegenstanders van het feminisme tegenwoordig makkelijker van zich kunnen laten horen, kunnen feministen rekenen op tal van seksistische en vrouwonvriendelijke reacties op hun activisme (Cole, 2015, p. 357). Daarnaast maken feministen zichzelf op internet zichtbaar voor een breed publiek, wat ook gevolgen kan hebben voor hun privéleven dat zich ‘offline’ afspeelt.

In deze scriptie zal onderzocht worden op welke manieren hedendaagse feministen het internet inzetten voor hun activisme en welke gevolgen zij hiervan ondervinden. Het gaat hierbij vooral om de eigen ervaringen van de feministen. Hierdoor kan er duidelijkheid komen over hoe het is om als feminist te participeren via het internet.

Theoretisch kader

Het internet biedt veel verschillende mogelijkheden voor participatie, maar in deze scriptie zal alleen gekeken worden naar sociale media en internetplatformen. Hoewel sociale media in feite ook internetplatformen zijn, wordt er in deze scriptie toch een onderscheid gemaakt. Met sociale media worden kanalen bedoeld waarop mensen zelf een account kunnen aanmaken, om vervolgens berichten te plaatsen. Bij platformen gaat het om internetpagina's waar mensen enkel berichten kunnen lezen en zelf niks kunnen plaatsen – behalve de eigenaren en andere bevoegde leden. In dit theoretisch kader wordt eerst uitgelegd op welke manieren en via welke media feministen participeren, en hoe dit van invloed is op hun ervaringen. Daarna ligt de nadruk op de vernieuwde publieke sfeer op het internet, om vervolgens over te gaan naar de macht die verbonden is aan participatie. Tot slot volgt de kennisleemte in de literatuur, waarna de onderzoeksvraag wordt aangekondigd.

De manier waarop feministen sociale media en/of internetplatformen gebruiken verschilt. Zo kunnen ze berichten plaatsen op hun persoonlijke sociale mediakanaal, of een speciaal

account hiervoor aanmaken. Vogt en Chen toonden in 2001 al aan dat het internet het makkelijker heeft gemaakt om een feministische activist te worden (p. 371). De komst van sociale media lijkt dit alleen maar te hebben versterkt. Feministische initiatieven worden hierop snel en makkelijk verspreid, waardoor ze toegankelijk zijn voor een groot, divers publiek (Keller, 2012, p. 442). Ook het schrijven van feministische blogs is kenmerkend voor het feminisme van deze tijd (p. 430). Dit kan op een bestaand platform, maar het internet biedt ook de mogelijkheid er zelf een op te richten. Het gebruikte medium beïnvloedt wat er geplaatst kan worden. Op sociale netwerken heersen regels over wat wel en niet geplaatst kan worden, waardoor feministen niet volledig vrij zijn om te plaatsen wat ze willen (Olszanowski, 2014, p. 84). Hetzelfde geldt voor al bestaande feministische platformen. Op een eigen opgericht platform is iemand in feite vrij om te schrijven wat ze wil, maar hierbij is het weer lastiger om bekendheid te krijgen. Al deze factoren kunnen de ervaringen van de online feministen beïnvloeden.

Naast het plaatsen van berichten op sociale media of internetplatformen, kunnen feministen zich ook uiten door middel van hashtags. Zo hebben vrouwen door middel van de hashtag #MeToo het probleem van seksueel grensoverschrijdend gedrag aan het licht gebracht (Zarkov & Davies, 2018, p. 3). Het gebruik van dergelijke feministische hashtags is typisch voor de huidige golf feministen en wordt ook wel hashtagactivisme genoemd (Clark, 2016, p. 788). Vrouwen kunnen hiermee via sociale netwerken massaal hun ervaringen delen en zo problemen onder de aandacht brengen. Echter, activisme in de vorm van het (eenmalig) gebruiken van een hashtag levert ongetwijfeld andere ervaringen op dan het continu plaatsen van activistische berichten.

De ervaringen van vrouwen wat betreft feministisch activisme zijn relatief nieuw. Habermas (1974) doelde met zijn in de inleiding genoemde concept van publieke sfeer op een fysieke ruimte in de zeventiende en achttiende eeuw, waarin mensen bijeen kwamen om te discussiëren en te zorgen voor democratische emancipatie (p. 49). Echter, deze discussies waren alleen voor mannen uit hogere klassen; vrije participatie was dus niet voor iedereen weggelegd (Papacharissi, 2002, p. 11). Hoewel feministen in de twintigste eeuw ook eindelijk politiek actief konden worden, werd er pas met de komst van het internet gesproken over een vernieuwde publieke sfeer (Van Dijck, 2012, p. 162). Discussies kunnen nu online worden gevoerd en vrouwen worden daarin niet meer uitgesloten zoals vroeger. Zij kunnen nu ook ervaren hoe het is om publiekelijk in gesprek te gaan over maatschappelijke zaken.

Het is echter nog maar de vraag in hoeverre democratische emancipatie het gevolg is van rationele gesprekken. Op internet kunnen mensen anoniem blijven en daardoor niet altijd gestraft worden voor wat ze plaatsen. Dit leidt ertoe dat zogenoemde trollen en antifeministen er met haatberichten voor zorgen dat een rationeel gesprek uitblijft (Cole, 2015, p. 357). Door de feministen op een haatdragende manier tegen te spreken, willen ze vrouwen op de plek houden waar ze ‘thuishoren’; op de achtergrond (p. 357). Hoe deze haatberichten ervaren worden door feministen verschilt: niet iedereen krijgt dezelfde berichten toegestuurd, en sommige feministen kunnen beter met negativiteit omgaan dan anderen.

Door te wensen dat vrouwen ‘op hun plek’ blijven, wordt geprobeerd de toegenomen macht van de vrouwen te beperken. Echter, zo lang feministen blijven participeren op internet, zal dit volgens Carpentier (2011) niet snel gebeuren. Hij toont aan dat participatie een politiek-ideologisch concept is dat onlosmakelijk verbonden is met macht: wie kan participeren, heeft macht (p. 10). Door de online participatie van feministen zijn de grenzen van het feministisch debat vergroot (Rivers, 2017, p. 122). Vrouwen hebben dus meer macht gekregen (p. 122). Het is interessant om te bekijken hoe deze toegenomen macht ervaren wordt en welke weerstand vrouwen hierdoor ontvangen.

Het bovenstaande toont aan dat er veel bekend is over hoe mensen zich gedragen op het internet en wat voor mogelijkheden het internet biedt voor feministisch activisme. Er is echter weinig bekend over de ervaringen van feministen met het internetactivisme. Juist deze ervaringen zijn interessant om te onderzoeken. Door te luisteren naar internetfeministen kan een goed beeld geschept worden van zowel de positieve als de negatieve kanten van het hedendaagse activisme – en het is zeer waarschijnlijk dat deze kanten niet altijd naar voren komen wanneer er slechts vanaf een afstand naar activisme wordt gekeken. Daarnaast is het interessant de focus te leggen op Nederlandse feministen. Nederlands wetenschappelijk onderzoek over feminisme is schaars, terwijl feministen hier ook actief zijn. Indien dit onderzoek herhaald wordt in andere landen, kan een interessante vergelijking gemaakt worden.

Door in gesprek te gaan met Nederlandse internetfeministen, kan een beeld gevormd worden van de successen en problemen van het internet en online activisme, gebaseerd op eigen ervaringen. Aangezien iemands ervaring deels afhangt van het medium of de media die worden ingezet voor het activisme, is het ook noodzakelijk hierop te letten. Dit leidt tot de volgende onderzoeksvraag: **Hoe gebruiken en ervaren Nederlandse feministen het internet bij hun activisme?**

Methode

Participanten

Voor dit onderzoek zijn vijf Nederlandse feministen die zich op het internet openlijk uitspreken en/of hebben uitgesproken geïnterviewd. Hoewel mannen zichzelf ook feminist kunnen noemen, is er vanwege de aard van het activisme voor gekozen om alleen vrouwen te interviewen. Drie van deze vrouwen zijn benaderd via een e-mail, de andere twee via een bericht op hun sociale mediakanaal.

Aan de geïnterviewde vrouwen is gevraagd of zij bij hun naam genoemd wilden worden in het interview. Vier van hen wilden dit, te weten Milou, Asha, Mignon en Hadjar. De vijfde vrouw gaf de voorkeur aan een gefingeerde naam. Zij wordt in deze scriptie Femke genoemd.

Interviews

De interviews zijn afgenomen in de periode van 3 tot en met 16 mei 2019. Drie van de interviews zijn in een café afgenomen, de andere twee via Skype en bij de participant thuis. Voorafgaand aan het interview hebben de vrouwen een *informed consent*-brief gelezen en vervolgens een bijbehorend formulier ondertekend. De brief en het formulier zijn te vinden in bijlagen 1 en 2. De interviews varieerden in lengte van 39 tot 57 minuten. Een kleine uitzondering hierop is het interview met Asha: hoewel het interview 55 minuten heeft geduurd, is door een fout met het opnemen enkele informatie verloren gegaan. Het interview is daarom kort herhaald, en missende informatie is daarna direct zelf toegevoegd. In het transcript in bijlage 6 is alle toegevoegde informatie met een ander lettertype weergegeven. Deze informatie is vooraf gecontroleerd door de respondent.

Het interviewen is gebeurd aan de hand van semigestructureerde interviews, zoals beschreven door Galletta (2013). Een semigestructureerd interview bestaat in essentie uit drie delen. De interviews begonnen met een opening, waarin werd geprobeerd de deelnemer op haar gemak te laten voelen. Er werden open vragen gesteld om de narratieve productie te stimuleren. Vervolgens zijn er specifieke vragen gesteld die van belang zijn voor het onderzoek.

Van tevoren is al een topiclijst gemaakt, met bijbehorende vragenclusters. Deze topiclijst is te vinden in bijlage 3. Zo bevat het topic 'Sociale media' vragen over bijvoorbeeld op welke sociale media de deelnemer actief is, hoe lang ze al hierop actief is en hoe groot haar bereik is. Vanuit de gegeven antwoorden zijn vervolgvragen gesteld.

Tot slot zijn de belangrijkste punten van het interview kort samengevat en kon de deelnemer, indien ze dat wilde, nog wat laatste toevoegingen doen.

Coderen

Nadat de interviews waren getranscribeerd, zijn ze voor een check naar de participanten gestuurd. Twee vrouwen hadden kleine opmerkingen, welke daarna verwerkt zijn in de transcripten. Vervolgens zijn de transcripten gecodeerd aan de hand van *Grounded Theory* van Charmaz (2014). Dit houdt in dat de transcripten grondig zijn doorgenomen, en uitspraken werden voorzien van een bepaalde code die de kern van het antwoord omschrijft. Door dit coderen is de data gecategoriseerd. Tevens geeft het inzicht in hoe de data is geselecteerd, gescheiden en gesorteerd, wat het beginpunt was voor de analyse (Charmaz, 2014, p. 43).

De eerste stap van het coderen was het zoeken naar open codes. Uit de vijf interviews kwamen in totaal 265 verschillende open codes. In bijlagen 4 tot en met 8 zijn de vijf getranscribeerde interviews met bijbehorende open codes terug te vinden. Sommige open codes konden vervolgens gecombineerd worden. Zo waren er bijvoorbeeld 12 open codes die allemaal een ander feministisch thema – ergens waarvoor gestreden wordt – omschreven. Deze codes zijn samengevoegd tot de hoofdcategorie ‘feministisch thema’. Hierdoor bleven er in totaal nog 158 open codes over. Een volledige tabel met de hoofdcodes en de eventueel bijbehorende subcodes is te vinden in bijlage 9.

Vervolgens is er axiaal gecodeerd. De 158 open codes zijn met elkaar vergeleken en daarna onderverdeeld in 9 verschillende hoofdcategorieën. Zo bevat de categorie ‘feministische uitdagingen’ open codes die gaan over waar feministen voor strijden en welke weerstand zij hierop ontvangen. Voorbeelden van open codes binnen deze categorie zijn ‘doel feminisme’, ‘backlash/haatreacties’ en de al eerder genoemde code ‘feministisch thema’. In bijlage 10 is een volledig overzicht van deze categorieën en uit welke hoofdcodes ze bestaan te vinden.

Tot slot is er selectief gecodeerd. Door te kijken naar de verschillende categorieën zijn drie hoofdthema’s te onderscheiden, die samen de kern van de antwoorden omschrijven:

Hedendaags (internet)feminisme, Zichtbaarheid op het internet, en Persoonlijke ontwikkeling door feministisch activisme. Deze drie thema’s zullen in de analyse nader besproken worden. In bijlage 10 is te vinden welke categorieën onder welke hoofdthema’s vallen.

Hoewel alle geïnterviewde vrouwen zich ook buiten het internet bezighouden met activisme en ze voor meer zaken strijden dan enkel het feminisme, zal hier in verband met de grootte en het doel van het onderzoek niet verder op ingegaan worden.

Analyse

Zoals hierboven aangegeven, zijn er uit de interviews in totaal drie hoofdthema's naar voren gekomen. Deze hoofdthema's zullen nu uitgebreid worden besproken, aan de hand van de categorieën en codes waaruit ze bestaan. Gezien het grote aantal codes dat gevonden is, en het feit dat niet elke code bijdraagt aan het onderzoek, zal niet elke individuele code terugkomen in de analyse.

Hedendaags (internet)feminisme

Het feminisme van nu is volgens de vrouwen anders dan het feminisme van vroeger: niet alleen zijn er met de komst van het internet nieuwe mogelijkheden ontstaan voor activistische uitingen, ook de beweging zelf heeft een ontwikkeling doorgemaakt. Dit laatste geldt zowel voor de manier waarop door de maatschappij over het feminisme gedacht wordt, als voor de punten waarvoor feministen strijden. In dit thema zal het hedendaagse (internet)feminisme verder uitgelicht worden. Vier categorieën komen hier aan bod: *Kenmerken internet en feminisme*, *Feministische thema's*, *Kritiek* en *Verbondenheid*. Eerst wordt besproken wat volgens de vrouwen kenmerkend is voor het hedendaagse feminisme. Daarna wordt de focus gelegd op de rol van het internet bij het activisme. Ook zal er aandacht zijn voor positieve en negatieve kanten van het huidige feminisme.

De geïnterviewde vrouwen noemden verschillende kenmerken van het hedendaagse feminisme. Misschien wel het belangrijkste punt is dat de slechte naam van de feministen is veranderd ten opzichte van vroeger. Zo benoemt Femke:

“Vijf jaar terug werden feministen nog echt gezien als een soort van naar type mens [...]. Feministen dat waren boze, kortharige vrouwen met okselhaar die hun bh in de fik staken, of überhaupt nog erger: geen bh droegen. Dat was dan zeg maar heel erg.”

De maatschappij is volgens de geïnterviewde vrouwen tegenwoordig veel meer acceptierend tegenover feministen. Het is ook veel zichtbaarder, volgens Milou: *“Als je nu een tv-programma aanzet of een tijdschrift openslaat of een winkel inloopt, feminisme is overal”*. Asha merkt op dat er zelfs op schoolpleinen door moeders feministisch wordt gepraat – wat wederom aantoont dat het feminisme steeds meer is genormaliseerd. Eén van de oorzaken hiervan is volgens Mignon dat het door het internet veel makkelijker is geworden om je feministisch te uiten. Ook Hadjar legt de oorzaak bij het internet. Ze noemt het een ‘versnellingsfactor’, die ervoor zorgt dat alles – dus ook het feminisme – veel sneller

zichtbaar wordt. Dit is dus een duidelijk verschil met hoe het feminisme in de vroegere golven werd verspreid en ontvangen.

Zoals eerder gezegd, heeft de feministische stroming zelf ook een ontwikkeling doorstaan. De eerder gegeven definitie van Delmar (1986), ‘de actieve wens om de positie van vrouwen in de maatschappij te veranderen’, is te simplistisch om te omschrijven waar de geïnterviewde vrouwen voor strijden. In de interviews wordt onderscheid gemaakt tussen het vroegere ‘wit feminisme’, wat volgens Femke uitging van de benodigdheden en levensbehoeften van de hoogopgeleide, witte vrouw, en het intersectionele feminisme van deze tijd. Milou omschrijft dit laatste als de strijd voor gelijkheid voor iedereen, ongeacht gender, religie, seksuele geaardheid, klasse en kleur. Enkele onderwerpen waarvoor gestreden wordt, ofwel feministische thema’s, zijn inclusiviteit, gelijke beloning voor gelijk werk, het tegengaan van seksueel geweld en seksuele vrijheid voor vrouwen. Toch dekt dit voor sommige vrouwen niet de complete lading van waar zij voor strijden. Zo benoemt Asha het kapitalisme als bron van problemen en geeft Hadjar aan gefascineerd te zijn door machtsverhoudingen die volgens haar nu vaak scheef zijn. Daarnaast wordt door zowel Mignon als Hadjar expliciet gezegd dat, hoewel het goed is dat witte vrouwen zich intersectioneel feminist noemen, ze nooit de stem van gekleurde vrouwen moeten overschreeuwen wanneer het gaat over zaken als racisme en discriminatie. Dit toont de kritische blik van de feministen aan.

Nu duidelijk is welke punten feministen op de agenda hebben staan, kan overgegaan worden naar de rol van het internet. Milou, Mignon en Femke gebruiken voornamelijk sociale media. Waar Femke de voorkeur geeft aan Twitter vanwege het politieke karakter, de mogelijkheid om mensen te leren kennen en de makkelijke vindbaarheid, kiest Milou bewust voor Instagram omdat Twitter volgens haar te veel gericht is op continue interacties en discussies. Ook Mignon is actief op Instagram, wat zij tevens gebruikt om ‘het online offline te halen’: ze gebruikt Instagram om (zelfgeorganiseerde) feministische evenementen te promoten. Elke vrouw heeft dus bewust voor een bepaald medium gekozen om belangrijke feministische thema’s aan het licht te brengen.

Hoewel Asha en Hadjar beide ook actief zijn op Twitter, zien zij zichzelf niet per se als activist hierop. Beide vrouwen geven aan dat hun activistische gedrag voortkomt uit het feit dat ze als respectievelijk columnist en journalist waarde hechten aan zichtbaarheid. Asha zou zichzelf überhaupt geen activist willen noemen. Ze vindt het een eretitel die zij zelf niet verdient. Echter, wanneer gekeken wordt naar Asha’s (vroegere) gebruik van Twitter, valt op dat ze zich veel heeft beziggehouden met het voeren van discussies. Om deze reden kan ze

toch door de buitenwereld als activist beschouwd worden. Voor Hadjar is activist zijn daarentegen vanzelfsprekend: ze geeft aan altijd compromisloos te zijn geweest, en te doen wat ze belangrijk vindt. Dit heeft zich onder andere vertaald naar de oprichting van het feministische internetplatform *Vileine* in 2013. Ook Femke heeft haar eigen platform opgericht. Dit toont aan dat de vrouwen de mogelijkheden van het internet volop gebruiken om hun boodschap de wereld in te brengen.

De vrouwen gebruiken verschillende manieren om anderen te overtuigen van hun feministische ideeën. Milou vindt het belangrijk om anderen te overtuigen met feiten en cijfers, maar ze plaatst ook wel eens foto's die als choquerend ervaren kunnen worden om een boodschap over te brengen. Mignon plaatst daarentegen soms foto's die visueel lokken, die vervolgens ook gepaard gaan met een activistische boodschap:

“Mannen die denken misschien: ‘Hey, wow, een naakte chick!’, en die klikken erop. En dan komt er een heel verhaal uit over waarom ik naakt mag zijn. Nou, hebben ze het toch gelezen, kunnen ze het mee eens zijn of niet, maar dat slaan ze allemaal wel ergens op, cognitief.”

Hoewel hashtagactivisme eerder in deze scriptie is genoemd als manier waarop vrouwen participeren op internet, heeft geen van de geïnterviewden hier ervaring mee. De vrouwen zijn allemaal wel bekend met feministische hashtags als #MeToo, #zeghet en #TimesUp, maar ze hebben ieder hun eigen reden gehad om deze hashtags zelf niet te gebruiken. Sommige vrouwen vonden hun ervaringen te persoonlijk om via een hashtag te delen, anderen vonden een hashtag simpelweg niet mooi staan op hun pagina. Toch hebben alle vrouwen een mening over de bekendste hashtag, #MeToo. Allemaal zijn ze het erover eens dat deze hashtag, gebruikt om seksueel geweld onder de aandacht te brengen, voor veel verandering in de maatschappij heeft gezorgd. Zo gaf het vrouwen de macht om zich te mobiliseren, leverde het solidariteit op en werd seksueel geweld als probleem steeds zichtbaarder.

Toch hadden twee vrouwen ook kritiek op de hashtag. Zo vindt Mignon dat 6 karakters niet genoeg zijn om empathie op te wekken bij anderen, waardoor het ineffectief is op de lange termijn. Daarnaast heeft het feit dat het ineens intens aanwezig was er volgens haar toe geleid dat mensen er een afkeer voor kregen. Hadjar merkt op dat #MeToo veel gebagatelliseerd wordt en stelt zelfs dat, hoewel het makkelijker is geworden voor slachtoffers om hulp in te schakelen, het voor hen moeilijker is geworden om zich te uiten. Ze noemt de opkomst van deze hashtags voor de slachtoffers dan ook ‘een klein stapje achteruit’. Hoewel hashtagactivisme dus wordt genoemd als kenmerk van het hedendaagse feminisme, bewijst

dit dat lang niet elke feminist zich daarmee bezighoudt, en de gevolgen van dit activisme lang niet alleen maar positief zijn.

Over het algemeen kan gesteld worden dat het internet voor veel voordelen heeft gezorgd wat betreft het feminisme. Echter, Milou merkt op dat het soms eenzaam kan zijn om in haar eentje op Instagram te zitten. Ze heeft behoefte aan omgang met andere feministen. Ook de andere geïnterviewden merken op dat ze het fijn vinden om met andere vrouwen om te gaan. Niet alleen voor gesprekken en respectvolle discussies, maar ook voor onderlinge solidariteit. Gelukkig is verbondenheid op het internet ook goed mogelijk. Zo zit Milou in een speciale Whatsappgroep met de ‘frisse wind feministen’ en heeft Asha vriendinnen gemaakt die er altijd voor haar zijn – en haar kattenplaatjes sturen – als ze het moeilijk heeft. Wederom kan de conclusie getrokken worden dat dit zonder het internet nooit mogelijk was geweest.

Zichtbaarheid op internet

Het tweede thema dat naar voren kwam betreft de zichtbaarheid op internet. In het vorige thema is al aangetoond op welke manieren de vrouwen zichzelf online zichtbaar maken. Door zich openbaar uit te spreken met de wens om verandering teweeg te brengen, lijkt het erop dat de vrouwen zich in de door Habermas benoemde publieke sfeer bevinden. Echter, zoals eerder aangegeven is deze publieke sfeer niet zo mooi als Habermas deed vermoeden. Dit thema zal zich richten op wat de gevolgen van deze zichtbaarheid zijn en wat voor impact dit heeft op het leven van de vrouwen. Er wordt gebruik gemaakt van twee categorieën: *Zichtbaarheid op internet* en *Gevolgen internetactivisme*. Het wordt duidelijk dat de vrouwen veel weerstand krijgen en het lang niet altijd mogelijk is om respectvolle discussies te voeren.

Op het moment van interviews hebben Milou en Mignon respectievelijk 8.000 en 12.000 volgers op Instagram. Daarnaast zijn er volgens Milou ook veel mensen die haar niet volgen, maar wel haar profiel bezoeken om foto's te bekijken. Dit toont aan het grote bereik van de vrouwen aan. Het wordt ze hierdoor makkelijk gemaakt om een boodschap over te brengen, maar ze hebben wel een deel van hun privacy moeten inleveren. Het is niet zo dat ze al hun tijd besteden aan hun openbare platformen – ze hebben ook nog privékanalen voor vrienden en familie – maar ze zijn wel continu te vinden en dus zichtbaar. Dit zorgt er dan ook voor dat ze, wanneer ze iets plaatsen, kunnen rekenen op een stroom van reacties.

Voor Milou kwam de grote zichtbaarheid als een verrassing. Ze plaatste twee jaar terug nietsvermoedend een filmpje over de *slutshaming* die ze ondervond bij haar

studentenvereniging. Van het ene op het andere moment kreeg ze landelijke bekendheid. Dit had ook gevolgen. Zo zegt ze:

“Toen ik dat filmpje over slutshaming postte, dat ging zeg maar onverwachts viral. En ik had het nog nooit meegemaakt, ik schrok me écht wild. Ik dacht: al die monsters! En het was ook wel intimiderend, want dat waren echt honderdduizend berichten.”

Hoewel ze in eerste instantie duidelijk schrok van het grote aantal berichten, is ze er nu wel aan gewend geraakt. Ook de andere vrouwen weten wat ze kunnen verwachten als gevolg van hun internetactivisme. Opvallend is dat ze, wanneer gevraagd werd over reacties die ze ontvangen, allemaal als eerst inhaakten op de negatieve.

Asha benoemt dat het de laatste jaren steeds normaler is geworden om te trollen – vervelende berichten achterlaten – op het internet. Mignon ziet een gebrek aan empathie bij mensen als oorzaak hiervan. Hoewel het voor de vrouwen nooit leuk is om zulke berichten te ontvangen, kunnen ze er wel mee omgaan. Dat moet ook wel, volgens Hadjar. Hoewel ze de berichten niet ‘normaal’ vindt, is ze wel van mening dat iemand geen publieke rol in moet nemen als hij of zij er niet mee om wil gaan: de berichten horen erbij. Zelf heeft ze deze dan ook volop ontvangen. Zo zegt ze: *“Ik heb letterlijk al toen ik zestien was twee doodsb bedreigingen gehad. Kogelbrief toen ik 18 was en zo, dus dat is gewoon zó erg deel van mijn leven”*. Echter, ze zit er niet mee. Integendeel: ze is de trollen zelfs dankbaar. Door het grote aantal negatieve reacties dat elke keer verscheen onder de artikelen die ze publiceerde toen ze 15 was, heeft ze uiteindelijk een carrière in de journalistiek gekregen.

Femke kijkt daarentegen minder positief terug op de reacties die zij heeft ontvangen. Ze ergert zich vooral aan de vervelende artikelen die over haar zijn verschenen, die vaak gebaseerd zijn op leugens. Aangezien dingen op internet vaak moeilijk of onmogelijk te verwijderen zijn, heeft ze besloten zich meer te censureren. Ze dacht:

“Als ik nou mijn hele carrière ga vergooien omdat ik nu dingen schrijf die ik wel vind, maar dat er gewoon de consequentie is dat er allemaal shit over mij op internet staat die niet waar is, dat wil ik ook weer niet.”

Dit is ook de reden waarom zij in dit onderzoek een gefingeerde naam heeft. Waar Hadjar dus vooral dankbaar is voor haar zichtbaarheid, zijn de gevolgen voor Femke juist nadelig.

Naast het plaatsen van leugens zijn er genoeg andere manieren waarop mensen het leven van de feministen proberen zuur te maken. Zo ontvangen de vrouwen geregeld haatreacties,

meestal afkomstig van anonieme accounts, maar anders voornamelijk van mannen. Deze reacties zijn vaak seksistisch van aard. Ook wordt de vrouwen bijvoorbeeld seksueel geweld toegewenst, en krijgen ze vaak opmerkingen over hun uiterlijk. Hiermee worden de woorden van Cole (2015) bevestigd. Toch geven de geïnterviewden aan dat deze reacties niet veel met hen doen. Echter, er zijn ook mensen die opzoeken waar de vrouwen wonen, doodsbedreigingen sturen of familieleden bij de reacties betrekken. Dit wordt uiteraard minder gewaardeerd. Ook toont het aan hoe extreem mensen zich op internet kunnen gedragen. Toch is er, volgens Hadjar, één groot voordeel aan alle haatreacties. Hadjar krijgt al sinds jongs af aan te maken met racisme. Waar eerst door de maatschappij werd ontkend dat dit een probleem was, werd het door alle haatreacties in één keer zichtbaar. Ook Milou ziet vaak reacties voorbijkomen die haar feministische punt bevestigen:

“Als ik over slutshaming praat en dan zeggen mensen ‘je bent echt een slet’ dan denk ik: jullie zijn nou precies het probleem. Dat doen jullie allemaal nu zelf. Nou, dat vind ik al top.”

Uiteraard ontvangen de vrouwen ook genoeg positieve reacties op hun berichten. Deze zijn vaak gebaseerd op waardering voor de vrouwen, instemming met wat ze gezegd hebben, of het kenbaar maken dat de woorden van de desbetreffende feminist daadwerkelijk invloed hebben gehad. Zo benoemt Femke:

“[Ik merk] dat vrouwen naar me toe komen van ‘ja, ik wist niet zo veel en ik wilde er meer over leren, en dankzij jou heb ik er meer over geleerd en dat vind ik heel fijn’. En nou ja, dat vind ik ook heel fijn om te horen.”

Uit de interviews is dus duidelijk geworden dat de vrouwen door hun grote bereik continu reacties ontvangen. Hoewel deze vaak negatief zijn, en ze aantonen dat het internet inderdaad niet altijd de juiste plek is voor respectvolle, rationele discussies, zorgen ze wel voor toenemende zichtbaarheid – van zowel de vrouw zelf als haar boodschap. Hierdoor draagt het internet, ondanks het seksueel gewelddadige discours, wederom in positieve zin bij aan het feminisme.

Persoonlijke ontwikkeling door feminisme

Het laatste thema is persoonlijke ontwikkeling. Zoals al aangetoond is, wordt het activisme de vrouwen niet makkelijk gemaakt. Iedere feminist heeft haar eigen idealen en voert haar eigen strijd, welke uiteindelijk niet alleen tot maatschappelijke maar ook tot persoonlijke ontwikkelingen leidt. Dit thema zal zich richten op deze persoonlijke ontwikkelingen. Hoewel het aannemelijk is dat de vrouwen buiten het internet om ook ontwikkelingen hebben

doorgemaakt, zal de focus hier liggen op ontwikkelingen die duidelijk het gevolg zijn van het internetactivisme. De drie categorieën binnen dit thema zijn *Persoonlijke factoren respondenten*, *Persoonlijke keuzes binnen activisme* en *Vershil in eigen gedrag vroeger en nu*.

Sommige vrouwen hebben het feminisme van huis uit meegekregen, bijvoorbeeld Asha. Als dochter van een tweede golf feminist wist ze al van kleins af aan waar de feministische beweging voor stond, wat ervoor heeft gezorgd dat zij zich vroeger al profileerde als ‘de feminist van de groep’. Milou daarentegen werd zich pas bewust van het feit dat ze feminist is, toen ze na haar *slutshaming* video de woorden ‘vieze feminist’ te horen kreeg:

“Toen dacht ik: ‘Hoezo is het vies? En hoezo is het vies als je voor gelijkheid bent?’ En toen dacht ik, ja, [...] ik ben eigenlijk een feminist. En toen ben ik me echt actief zo gaan uitspreken.”

Milou had met plaatsen van haar filmpje niet de intentie om een feministische activist te worden, maar is dat uiteindelijk wel geworden. Waar ze zich nu volop inzet voor het feminisme, zijn andere vrouwen juist iets gematigder geworden. Dit wil echter niet zeggen dat zij het feminisme niet meer belangrijk vinden.

Femke begon haar activisme naar eigen zeggen onontwikkeld, door ‘basale dingen waarover iedereen wel dezelfde mening heeft’ te schrijven. Later beseftte ze dat ze best prikkelende dingen mag zeggen, die niet iedereen even leuk hoeft te vinden. Ook leerde ze dat ze als vrouw haar boosheid mag uiten. Helaas heeft ze hierdoor veel negatieve berichten ontvangen, waardoor ze de keuze moest maken om zich wat meer te censureren. Ook is ze tegenwoordig niet meer actief op haar platform. De voornaamste reden hiervoor is tijdsgebrek, maar het grote aantal ontvangen negatieve reacties heeft ook een rol gespeeld bij het maken van deze beslissing:

“Op een gegeven moment dacht ik van, ja, ik heb nu wel een heleboel dingen geschreven die ik had willen schrijven [...]. Als er alleen maar vervelende dingen voor terug komen en ik het zelf ook niet meer super boeiend vind, ja, waarom zou ik het dan nog doen?”

Wel is Femke nog steeds actief op Twitter, al is haar gedrag hierop ook veranderd. Ze is naar eigen zeggen de discussiefase voorbij:

“Ik [heb] nu veel vaker zoiets van, ja, sorry, ik heb helemaal geen zin om mijn tijd te verdoen aan discussies van iemand die eigenlijk gewoon vindt dat ik vrij basale dingen niet mag of niet kan of niet moet.”

Hoewel Femke tegenwoordig dus minder tijd besteedt aan haar activisme dan vroeger, is wel duidelijk dat ze in de tien jaar dat ze op Twitter zit veel heeft geleerd. Niet alleen over, maar ook door het feminisme.

Ook Asha besteedt minder tijd aan Twitter dan voorheen. Hoewel ze zich dus niet als activist beschouwt, wordt ze wel continu overspoeld met reacties van de ‘nazi’s en trollen’ van Twitter die haar uitschelden of discussies willen voeren. Waar ze vroeger de tijd nam om met elke trol in discussie te gaan, wat haar zo’n tien uur per week kostte, koos ze er later voor deze mensen te blokkeren. Echter, ook dat is vermoeiend:

“Dan heb je veertig van die tweets geblokt voordat je überhaupt ergens aan toe komt, maar je hebt ze wel alle veertig gelezen. Het zuigt gewoon tijd en levensvreugde, daarom ben ik ook wel een beetje opgehouden met veel Twitteren en Facebooken.”

Aangezien Asha kennis opdoet via Twitter en hierop ook veel contacten heeft gelegd, wil ze het medium niet compleet verlaten. Wel heeft ze ervoor gekozen geen smartphone meer op zak te hebben – dus geen Twittermeldingen te hoeven zien – en heeft ze een privé account aangemaakt waarop ze niet wordt belaagd.

Mignon heeft er nooit moeite mee gehad om zichzelf activistisch uit te spreken. Wel is haar manier van uiten door de jaren heen veranderd. Waar ze eerst uitging van ‘show don’t tell’, heeft ze nu geleerd dat ze ervan uit moet gaan dat haar publiek totale idioten zijn. Dit heeft geleid tot een efficiënt gekozen strategie, gericht op onder andere het wekken van sympathie door persoonlijke verhalen en het denken in een langetermijnvisie. Ze weet precies wat ze wil en ze zou nooit iets doen waar ze niet volledig achter staat. Toch erkent ze zelf dat haar activisme ook voor iets slechts heeft gezorgd,

“Ik heb wel het gevoel dat ook blijdschap minder intens wordt, omdat je je een soort van, overall, beschermt tegen emoties of dat je gewoon eraan went. Maar je went dan ook aan de dankbrieven en zo en het is gewoon heel raar, mijn hele emotiehuishouden is heel anders dan vier jaar geleden. Dat merk ik wel. Ik ben echt wel een ander mens geworden ofzo. En wel veel sterker, maar ook veel afgestompter. Ik weet nou niet of dat per se een goede ontwikkeling is.”

Hadjar heeft tot slot ook een flinke ontwikkeling doorgemaakt. Waar ze op haar vijftiende begon met schrijven op internet en – onbewust – hoopte ooit beroemd te worden, is ze tegenwoordig veel gelukkiger in een positie achter de schermen. Ze is gestopt met schrijven en richt zich nu onder andere op het individueel coachen van vrouwen. Na twaalf jaar lang non-stop publiek zichtbaar te zijn geweest, heeft ze een weerzin gekregen tegen de publieke aandacht. Wel laat ze, middels een advies, merken dat deze ontwikkeling niet vanzelf ging:

“Kijk gewoon naar wat jouw rol kan zijn [...]. Of wat bij jou past. Waar jij je toe geroepen voelt. Dat kan op heel veel verschillende manieren. En ik denk dat sommige vrouwen wel hun kracht kunnen verliezen als ze denken dat ze per se op een bepaalde manier actief moeten zijn om een bijdrage te kunnen leveren aan het feminisme. Het heeft mij wel geholpen in ieder geval. Toen ik dat los ben gaan laten, ben ik ineens veel meer gaan bereiken achter de schermen.”

Er kan duidelijk gesteld worden dat alle vrouwen door het internet zijn veranderd. De voor sommige vrouwen jarenlange strijd heeft zijn sporen nagelaten. Hoewel de ontwikkelingen deels zijn voortgekomen uit de negatieve kanten van het internet, zijn de vrouwen er uiteindelijk wel sterker door geworden. Ze hebben bepaalde keuzes gemaakt binnen hun activisme en zijn mede daarom veranderd als persoon ten opzichte van jaren geleden. Niet alleen hebben ze manieren gevonden om met negativiteit om te gaan, ze zijn ook op persoonlijk vlak gegroeid.

Conclusie

Dit onderzoek heeft zich gericht op de vraag: **‘Hoe gebruiken en ervaren Nederlandse feministen het internet bij hun activisme?’**. Aan de hand van een grondige analyse, gebaseerd op vijf semigestructureerde interviews, zijn een aantal bevindingen gedaan.

Misschien wel de belangrijkste conclusie die getrokken kan worden is dat iedere feminist haar strijd op een andere manier ervaart. De onderwerpen die bij de vrouwen hoog op de agenda staan zijn nagenoeg hetzelfde, maar de manier waarop ervoor gestreden wordt verschilt per persoon. Wel gebruiken alle vrouwen het internet bij hun activisme. Dit is niet vreemd, aangezien het internet zodanig onderdeel van ons leven is geworden dat het ondenkbaar is het niet te gebruiken voor zaken als deze. Toch verschilt de mate waarin de vrouwen zich uiten op internet. Waar de één graag prikkelende dingen publiceert, probeert de ander juist elke mogelijke publieke discussie uit de weg te gaan. En waar sommige vrouwen genoeg nemen met sociale media, richten anderen hun eigen platform op.

De geïnterviewde vrouwen beseffen dat niet iedereen kan omgaan met de gevolgen van participatie op internet, met name door de negatieve reacties. Doordat deze ervaringen voor sommige mensen te heftig zijn, lijkt feministische participatie voor hen uitgesloten. Gelukkig komen andere feministen – waaronder de geïnterviewden – op voor deze vrouwen. Zij zorgen er met hun participatie namelijk niet voor dat ze persoonlijk meer macht krijgen, maar juist dat de macht van vrouwen in het algemeen wordt vergroot. Zo kunnen ook de niet-activistische (en zelfs de niet-feministische) vrouwen profiteren. Ook maken de geïnterviewde vrouwen, door zich intersectioneel feminist te noemen, duidelijk dat het feminisme er is voor alle vrouwen. De woorden van Carpentier (2011) en Rivers (2017) worden hiermee bevestigd. Door feministische participatie is de macht van vrouwen vergroot, evenals de grenzen van het feministisch debat. Dit laatste toont ook aan dat feministen hun plek hebben bemachtigd binnen de publieke sfeer. Hun stem wordt gehoord.

Door de rol die de vrouwen op zich hebben genomen – zowel op internet als daarbuiten – hebben ze een grote mate van zichtbaarheid gekregen. Ze zijn makkelijk te benaderen en krijgen continu berichten toegestuurd. Hoewel ze zowel positieve als negatieve berichten ontvangen, is het duidelijk dat de negatieve berichten meer blijven hangen. De vrouwen weten allemaal dat het er in de tijd van het internet ‘bij hoort’, maar ze vinden het geen fijne ervaringen. Wel weten sommige vrouwen er een positieve toon aan te geven. Zo laten de – met name racistische en seksistische – berichten keer op keer zien dat waar zij voor strijden een écht probleem is. Zonder het internet had dit niet zo makkelijk kunnen gebeuren. Cole (2015) beschouwde negatieve berichten als nadeel van internetactivisme, maar de vrouwen die deze berichten daadwerkelijk ontvangen zien er ook een andere kant van in. Zo wordt een negatieve ervaring toch omgezet in een positieve.

De vrouwen hebben in de jaren dat ze actief zijn op het internet ontwikkelingen doorstaan, de één meer dan de ander. Deze ontwikkelingen verschillen van negatief tot positief, maar ze hebben allemaal iets gemeen: ze hebben ervoor gezorgd dat de vrouwen meer over zichzelf te weten zijn gekomen. De vrouwen hebben niet alleen geleerd over het feminisme zelf, maar ook over hoe ze dit het best kunnen uitdragen. Ook hebben ze dingen geleerd over zichzelf als persoon. Alle vrouwen zijn door hun ervaringen met het activisme dus, in verschillende mate, veranderd.

Kortom, doordat gekeken is naar persoonlijke ervaringen in plaats naar enkel wat zichtbaar is in de maatschappij, zijn vernieuwende bevindingen gedaan. Het internet wordt op verschillende manieren gebruikt door de vrouwen. Door verschillende sociale netwerksites en

eigen opgerichte platforms hebben vrouwen de mogelijkheid gegrepen om van zich te laten horen en hun boodschap bij een breed publiek te brengen. Iedereen heeft zijn eigen tactiek en voert daardoor haar eigen strijd. Hoewel het internet vol kan zitten met negativiteit, wordt dit niet zo ervaren door de vrouwen. De persoonlijke groei die ze hebben meegemaakt, alsmede de maatschappelijke veranderingen waar zij zich door het internet voor kunnen inzetten, zorgen ervoor dat ze zich positief uitlaten over het internet. Doordat de strijd voor de vrouwen op het internet niet makkelijk is, en dat waarschijnlijk ook nooit zal veranderen, zijn de vrouwen gevormd tot wie ze zijn. Niemand weet wat de toekomst brengt, maar het is te hopen dat de strijd van deze vrouwen ooit voorbij zal zijn – en de maatschappij naar ze zal luisteren.

Discussie

Het onderzoek is grotendeels voorspoedig verlopen. De enige tegenslag was dat het interview van Asha niet goed opgenomen is. Echter, dit is direct opgelost en daardoor is de belangrijkste informatie niet verloren gegaan. Toch zijn er verdere kanttekeningen die nog over het gehele onderzoek gemaakt dienen te worden.

Wegens de omvang van deze scriptie, is niet alle informatie van de vrouwen meegenomen in de analyse. Dit is jammer, aangezien ze allemaal veel interessante zaken hebben benoemd. Er is nu puur gekeken naar hoe zij zich feministisch uiten op het internet. In werkelijkheid houden de vrouwen zich nog met veel meer bezig. Als de scriptie groter was geweest, waren er dus meer verschillende onderwerpen aan bod gekomen en was er meer diepgang geweest.

Daarnaast zijn slechtst vijf vrouwen geïnterviewd. Aangezien dit onderzoek kwalitatief van aard is, kunnen er per definitie geen generaliserende conclusies getrokken worden. Dit is dan ook niet gedaan. Toch was het voor de kwaliteit van het onderzoek beter geweest als er meer vrouwen waren geïnterviewd. Een bijkomend voordeel zou dan tevens zijn dat er onderscheid gemaakt zou kunnen worden tussen bijvoorbeeld witte vrouwen en vrouwen van kleur, of tussen vrouwen met verschillende seksuele voorkeuren. Gezien de omvang van deze scriptie was dit nu niet mogelijk.

De geïnterviewde vrouwen komen bewust allemaal uit Nederland, maar het zou interessant zijn als een soortgelijk onderzoek herhaald zou worden in een ander land. Zo kan gekeken worden in hoeverre landen van elkaar verschillen.

Literatuurlijst

- Andersen, M. C. (2018). Getting to the root of #MeToo – through the fourth wave of feminism. *Master thesis*. Copenhagen: University of Copenhagen.
- Carpentier, N. (2011). *Media and Participation*. Bristol: Intellect.
- Chamberlain, P. (2017). *The Feminist Fourth Wave: Affective Temporality*. Cham: Palgrave Macmillan.
- Charmaz, K. (2014). *Constructing Grounded Theory*. Londen: SAGE.
- Clark, R. (2016) “Hope in a hashtag”: the discursive activism of #WhyIStayed. *Feminist Media Studies*, 16(5), 788-804.
- Cole, K. K. (2015). ‘It’s like she’s eager to be verbally abused’: Twitter, trolls, and (en)gendering disciplinary rhetoric. *Feminist Media Studies*, 15(2), 356–358.
- Delmar, R. (1986). What is feminism? In J. Mitchell & A. Oakley (Red.), *What is Feminism?* (pp. 8-33). New Jersey: Wiley-Blackwell.
- Galletta, A. (2013). *Mastering the Semi-Structured Interview and Beyond: From Research Design to Analysis and Publication*. New York: New York University Press.
- Habermas, J. (1974). The public sphere: an encyclopaedia article (1964). *New German Critique*, 1(3), 49–55.
- Hogeland, L. M. (2001). Against generational thinking, or, some things that “third wave” feminism isn't. *Women's Studies in Communication*, 24(1), 107-121.
- Keller, J. M. (2012). Virtual feminisms. *Information, Communication & Society*, 15(3), 429-447.
- Olszanowski, M. (2014). Feminist self-imaging and Instagram: Tactics of circumventing sensorship. *Visual Communication Quarterly* 21(2), 83-85.
- Papacharissi, Z. (2002). The virtual sphere: the internet as a public sphere. *New Media Society*, 4(9), 9-27.
- Rivers, N. (2017). *Postfeminism(s) and the Arrival of the Fourth Wave*. Cham: Palgrave Macmillan.

Van Dijck, J. (2012). Facebook as a tool for producing sociality and connectivity. *Television & New Media*, 13(2), 160-176.

Vogt, C. & Chen, P. (2001). Feminisms and the internet. *Peace Review*, 13(3), 371-374.

Zarkov, D. & Davies, K. (2018). Ambiguities and dilemmas around #MeToo: #ForHowLong and #WhereTo?. *European Journal of Women's Studies*, 25(1), 3-9.

Bijlage 1: Informed Consent brief

Bachelor Eindwerkstuk Dian Visser

Informatiebrief

Begeleider:

dr. Pauline van Romondt Vis, docent Media en Cultuurwetenschappen aan de faculteit Geesteswetenschappen van de Universiteit Utrecht

Student:

Dian Visser, derdejaars student Communicatie- en Informatiewetenschappen aan de Universiteit Utrecht

Wat is het doel van dit onderzoek?

Het feminisme van deze tijd speelt zich voornamelijk online af. Door gebruik van onder andere sociale media kunnen feministen boodschappen plaatsen, die bij een groot aantal mensen aan kunnen komen. Onderzoek naar hedendaags feminisme richt zich met name op de manieren waarop feministen online kunnen participeren en de voor- en nadelen daarvan. Deze onderzoeken zijn veelal gebaseerd op Amerikaans en Brits feminisme.

Dit onderzoek zal zich richten op een aspect dat wat meer onderbelicht is: de eigen ervaringen van de huidige Nederlandse feministen. Het gaat hierbij om hoe zij het internet gebruiken bij hun feminisme en hoe zij de participatie door middel van dit medium ervaren.

Wie doet dit onderzoek en waarom?

Dit onderzoek wordt uitgevoerd door Dian Visser, om haar bacheloropleiding in Communicatie- en Informatiewetenschappen af te ronden.

Wat zal er gebeuren?

We zullen een gesprek voeren over jouw ervaringen met online feminisme. Van tevoren zijn er door mij al een aantal vragen bedacht, maar het is de bedoeling dat het gesprek zo natuurlijk mogelijk zal verlopen. Het interview zal naar verwachting hoogstens een uur duren. Ik neem het hele interview op, om het daarna thuis te kunnen transcriberen. Zodra dit gebeurd is, stuur ik de transcriptie naar jou op voor controle.

Kan ik voortijdig stoppen met mijn deelname?

Ja. Nadat je deze informatiebrief hebt gelezen, zal ik je vragen om een Informed Consent formulier te ondertekenen. Hierna ben je echter nog steeds op elk moment vrij om het interview te onderbreken of te stoppen. Je hoeft hiervoor geen reden aan te geven. Daarnaast mag je er ook voor kiezen om vragen niet te beantwoorden als je ze te persoonlijk vindt.

Wordt er vertrouwelijk met mijn gegevens omgegaan?

Ja. Indien je dit wenst, zal je naam gefingeerd worden. Ook uitspraken die direct naar jou te herleiden zijn zullen dan aangepast worden. Verder zal het audiobestand alleen in mijn bezit blijven. In mijn analyse zal gerefereerd worden naar onderdelen uit de transcriptie, maar de transcriptie zelf kan alleen ingezien worden door jou, mij, en mijn scriptiebegeleider.

Wat gebeurt er met de resultaten?

Ik gebruik de resultaten voor mijn bachelor eindwerkstuk. Deze zal uiteindelijk geplaatst worden op de scriptiebank van de Universiteit Utrecht.

Wie kan ik benaderen als ik nog vragen heb?

Vooraf, gedurende en na het interview kunnen alle vragen direct aan mij gesteld worden.

Bijlage 2: Informed Consent formulier

Bachelor Eindwerkstuk Dian Visser

Informed Consent formulier

(Deze dient ingevuld te worden zodra de informatiebrief is gelezen)

Het doel en de details van dit onderzoek zijn aan mij uitgelegd. Ik begrijp dat dit onderzoek wordt uitgevoerd om de wetenschappelijke kennis uit te breiden en dat alle procedures goedgekeurd zijn door de Universiteit Utrecht.

Ik heb de informatiebrief en dit *informed consent* formulier gelezen en begrepen.

Ik heb de mogelijkheid gehad om vragen te stellen over mijn participatie.

Ik weet dat ik het recht heb om te stoppen met dit onderzoek op elk willekeurig moment, en dat ik niet hoeft uit te leggen waarom ik dat wil.

Ik weet dat er in vertrouwen omgegaan wordt met de informatie die ik vrijgeef.

Ik stem in met deelname aan dit onderzoek.

Naam _____

Handtekening _____

Naam onderzoeker _____

Datum _____

Bijlage 3: Topiclijst

Topic 1: Feminisme

- Wat versta jij onder feminisme?
- Is het feminist-zijn een belangrijk onderdeel van je identiteit?
  - o Waarom wel/niet?
- Sinds wanneer ben jij bewust feminist?
  - o Heeft een bepaalde gebeurtenis ertoe geleid dat jij je meer bent gaan verdiepen in het feminisme? Of was je het altijd al? Hoe is dat gegaan?
- Heb je het idee dat het Nederlandse feminisme de afgelopen jaren is veranderd?

Topic 2: Activisme

- *Om welke reden ben jij zo actief bezig met het feminisme? Wat is je voornaamste doel?*
- *Wat zijn punten waar echt nog voor gestreden dient te worden?*
- *Wat is volgens jou de beste aanpak om mensen bewust te maken van het feminisme?*
- *Via welke sociale media kanalen spreek jij je allemaal uit?*

Topic 3: Sociale media

- Hoe gebruik jij sociale media bij je activisme?
  - o Hoe lang ben je al actief?
- Hoe veel bereik heb jij met je berichten? Komt het bij veel mensen aan?
  - o Heb je het idee dat mensen jou als voorbeeld zouden kunnen zien?

Topic 4: Hashtagactivisme

- Heb je wel eens een bericht geplaatst met een feministische hashtag?
  - o Zo ja, welke?
- In de media werd dit activisme, met name #MeToo, nogal een hype genoemd. Ben je het hier mee eens?
  - o Waarom wel/niet?
- Heb je het idee dat de grote bekendheid van deze hashtags op een positieve manier heeft bijgedragen aan de strijd van de feministen?
  - o Op welke manier dan?

Topic 5: Ervaringen

- Wat zijn je ervaringen wat betreft reacties op je berichten?
  - o Wat voor reacties zijn dit?
  - o Van wat voor personen komen deze?
  - o Hoe ga je daarmee om?
- Wat zijn de meest positieve ervaringen die je hebt met je feministische strijd?
- Wat zijn de meest negatieve ervaringen die je hebt met je feministische strijd?

Topic 6: Verbetering social media

- Hoe denk je dat sociale media nog beter ingezet zouden kunnen worden voor feministisch activisme?

Afsluiting

- Is er nog iets wat ik niet heb gevraagd, maar wat je nog wel wil toevoegen?

In verband met privacy zijn de transcripten van de interviews (bijlagen 4 t/m 8) uit dit bestand gehaald

Bijlage 9: Hoofdcodes en subcodes

Hoofdcodes	Onderdeel subcodes
1. Definitie feminisme	Geen specifieke definitie voor feminisme Populaire definitie feminisme Definitie feminisme – vrouw als norm Definitie feminisme – ecofeminisme Definitie feminisme – mannenversie Feminisme als politieke beweging Definitie feminisme – intersectioneel Definitie feminisme – gelijkheid/gelijkwaardigheid Definitie feminisme – vrouw de baas over zichzelf Definitie feminisme – nadruk op machtsverhouding Definitie feminisme – groter dan enkel man/vrouw verhouding Feminisme gaat over blinde vlekken
2. Identiteit	Feminisme als onderdeel van identiteit Feminisme als leidraad om keuzes gedrag te bepalen Identiteit – méér dan enkel feminist
3. Kritiek op huidig feminisme	
4. Aantal jaren feminist	
5. Eerste interesse in feminisme	
6. Verschil feminisme vroeger en nu	Verschil feminisme vroeger en nu – slechte naam feministen veranderd Verschil feminisme vroeger en nu – hedendaags mainstream feminisme Verschil feminisme vroeger en nu – stigma verminderd Verschil feminisme vroeger en nu – toegankelijker Verschil feminisme vroeger en nu – maatschappij meer acceptierend Verschil feminisme vroeger en nu – toename feministen Verschil feminisme vroeger en nu – meer aandacht voor feminisme
7. Feminisme binnen carrière	Feminisme slecht voor carrière Negatieve gevolgen voor carrière Toepassing feminisme in werk Positieve gevolgen voor carrière
8. Eigen feministisch platform	Oprichting eigen feministisch platform Actief op eigen feministisch platform Trots op eigen platform Reden om eigen platform op te richten – kennisprobleem Eigen feministisch platform
9. Feminisme van huis uit meegekregen	
10. Eigen ontwikkeling	Vroegere mening over feminisme – stom/overdreven Vroegere gedachten over seksueel geweld Minder ontwikkeld feminisme Eigen ontwikkeling binnen feminisme
11. Seksisme ten opzichte van feministen	

12. Normalisering feminisme	
13. Koppeling feminisme en activisme	
14. Doel feminisme	Doel feminisme – maatschappelijke verandering
15. Manier om voor verandering te zorgen	Manier om voor verandering te zorgen – prikkelende dingen zeggen Manier om voor verandering te zorgen – jezelf uitspreken Manier om voor verandering te zorgen – laten zien dat een vrouw boos mag zijn Manier om voor verandering te zorgen – feiten geven Manier om voor verandering te zorgen – in gesprek gaan Manier om voor verandering te zorgen – denken in langetermijnvisie Manier om voor verandering te zorgen – kleine dingen uitlichten Manier om voor verandering te zorgen – toegankelijk schrijven Manier om voor verandering te zorgen – marketingtrucs Manier om voor verandering te zorgen – sympathie wekken Manier om voor verandering te zorgen – strategisch en zakelijk denken
16. Feministische hashtags	Feministische hashtags - #MeToo Feministische hashtags - #zeghet Feministische hashtags - #EverydaySexism
17. Vermindering activisme	Vermindering activisme ten opzichte van aantal jaar terug
18. Politiek actief	
19. Gebruik sociale media	Gebruik sociale media – Twitter Gebruik sociale media – Instagram Geen Twitterfeminist – zonde van de tijd
20. Vrijheid om te schrijven wat je wil	
21. Geen rekening houden met wat anderen willen zien/horen	
22. Backlash/haatreacties	
23. Wens om anoniem te blijven	
24. Leugens op internet	
25. Zelfcensuur	
26. Manier om met leugens op internet om te gaan	
27. Onmogelijkheid om leugens op internet te laten verdwijnen	
28. Vervelende artikelen naar aanleiding van feministische berichten	
29. Vanzelfsprekendheid vervelende berichten	
30. Drempel om je te uiten –	Drempel om je te uiten – nare berichten op internet Drempel om je te uiten – vermoeiend
31. Stoppen met activisme	Stoppen met activisme door nare berichten op internet Stoppen met activisme door gebrek aan tijd Stoppen met activisme door minder interesse Stoppen met activisme door weinig nut

32. Privé sociale media kanalen	Privé sociale media kanalen – Facebook Privé sociale media kanalen – Instagram Privé sociale media kanalen - Twitter
33. Twitter als politiek kanaal	
34. Voordelen sociale media	Voordelen Twitter Voordelen Instagram
35. Nadelen sociale media/internet	Nadelen Twitter
36. Discussies vermijden	
37. Keuze om niet op reacties te reageren	Keuze om niet op reacties te reageren – eigen humaniteit hoeft niet verdedigd te worden Keuze om niet op reacties te reageren – tijd alleen besteden aan waardevolle discussies
38. Mogelijkheid vrouwen om boosheid te tonen	
39. Keuze om wel op reacties te reageren	Keuze om wel op reacties te reageren – mensen kunnen ervan leren
40. Onnodige reacties	
41. Voorbeeldfiguur	
42. Veel actieve Nederlandse feministen	
43. Contact met andere online feminisme	
44. Onnodige bemoeienis	
45. Feministen met expertisegebied	
46. Support van andere feministen	
47. Discussies met andere feministen	
48. Geen gebruik hashtags	
49. Uitleg hashtags	Uitleg #schuldvandevrouwtjes Uitleg #MeToo
50. Effect hashtags	Effect hashtags – mobilisatie Effect hashtags – seksueel geweld op de kaart gezet Effect #MeToo – meer aandacht voor seksueel geweld Effect hashtags – solidariteit Effect #MeToo - zichtbaarheid Carrièreconsequenties vrouwen na gebruik #MeToo Nadelige gevolgen #MeToo voor slachtoffers Effect #MeToo – persoonlijk verhaal doen moeilijker
51. Twitter als digitaal plein	
52. Verschil Nederland en buitenland	Effect #MeToo in het buitenland Terughoudendheid in Nederland - #MeToo Terughoudendheid in Nederland – identiteitspolitiek Geen verschil Nederland en andere landen Terughoudendheid in Nederland – mening over feminisme Terughoudendheid in Nederland – ontwikkeling binnen feminisme
53. Kritiek op Nederland	
54. Bagatelliseren #MeToo	Grappen over #MeToo Bagatelliseren #MeToo

55. Feministisch thema	<p>Feministisch thema – gelijke beloning</p> <p>Feministisch thema – seksueel geweld</p> <p>Feministisch thema – inclusiviteit</p> <p>Feministisch thema – huiselijk geweld</p> <p>Feministisch thema – vaderschapsverlof</p> <p>Feministisch thema – orgasmekloof</p> <p>Feministisch thema – seksualisering van vrouwen</p> <p>Feministisch thema – zichtbaarheid van vrouwen</p> <p>Feministisch thema – bodyshaming</p> <p>Belangrijkst feministisch thema – seksuele vrijheid</p> <p>Feministisch thema – kapitalisme weg</p> <p>Feministisch thema – representatieve journalistiek</p>
56. Belang verschillende feministische thema's	
57. Meeste nare reacties op feministische/gender berichten	
58. Feministische mannen	
59. Allies	
60. Stem van de vrouw centraal	
61. Kenmerk haatreacties	<p>Kenmerk haatreacties – persoonlijk</p> <p>Haatreactie gebaseerd op seksueel geweld</p> <p>Haatreactie gebaseerd op xenofobie</p> <p>Haatreactie gebaseerd op seks</p> <p>Haatreactie gebaseerd op familieleden</p> <p>Haatreactie gebaseerd op domme uitspraken</p> <p>Haatreactie gebaseerd op politieke voorkeur</p> <p>Ondoordachte reacties</p> <p>Haatreacties afkomstig van anonieme accounts</p> <p>Haatreacties afkomstig van mannen</p> <p>Haatreacties afkomstig van Forum voor Democratie leden</p> <p>Haatreactie gebaseerd op uiterlijk</p> <p>Haatreactie gebaseerd op gewicht</p> <p>Haatreactie gebaseerd op dwingen tot zwijgen</p> <p>Haatreactie gebaseerd op bedreigingen</p> <p>Haatreactie gebaseerd op 'mannenhater'</p> <p>Haatreactie gebaseerd op absurditeit</p> <p>Haatreactie gebaseerd op racisme</p> <p>Haatreactie gebaseerd op seksisme</p>
62. Seksueel geweld als instrument voor mannen	
63. Vraag waarom discussie ontweken wordt	
64. Keuze om niet op reacties te reageren	<p>Keuze om niet op reacties te reageren – niet haar taak</p> <p>Keuze om niet in discussie te gaan – zinloos</p>
65. Reageerders willen reactie terug	
66. Kenmerk positieve reacties	<p>Positieve reactie gebaseerd op instemming</p> <p>Positieve reactie gebaseerd op waardering</p> <p>Positieve reactie gebaseerd op gedragsverandering</p>

67. Onzin binnen links feminisme	
68. Kritiek op links idee van klasseprobleem	
69. Wit feminisme	
70. Impact van de backlash	
71. Minder backlash tegenwoordig	
72. Backlash vermijden door personen te blokkeren	
73. Personen die adres achterhalen	
74. Belang sociale media	
75. Problemen sociale media	
76. Verschillende stromingen binnen feminisme	
77. Reactie omgeving op feminist zijn	
78. Feministische invloed op anderen	
79. Voorbeeld online feministisch activisme	
80. Onbewust feminisme	
81. Reactie buitenwereld op feministische actie	
82. Onbegrip tegenover anti-feminisme	
83. Man als oorzaak problemen	
84. Eenzaamheid	
85. Overeenstemming met andere feministen	
86. Onenigheid tussen feministen	
87. Feminisme uitdragen op eigen manier	
88. 'Sisterhood' met andere feministen	
89. Feminisme gekoppeld aan politieke voorkeur	
90. Extreemrechtse mening over feminisme	
91. Reden voor activisme	Reden voor activisme – eigen ervaringen Reden voor activisme – interesse Reden voor activisme – ambitie
92. Antifeministische argumenten	
93. Manier om op feministische stukken reacties te ontvangen	
94. Bereik op sociale media	

95. Haters als volgers	
96. Openbaarheid sociale mediakanaal	
97. Online feminisme hoort bij deze tijd	
98. Behoefte aan samen zijn met andere feministen	
99. Online mensen bereiken voor offline activiteiten	
100. Negatieve bron – GeenStijl	
101. Schrijven over feminisme zorgt voor meer aandacht	
102. Negatieve reacties bevestigen feministisch punt	
103. Verbazing over negatieve reacties	
104. Verminderde impact van de backlash	
105. Betekenis activisme voor respondent	
106. Belang activisme voor respondent	
107. Meest nare reacties op taboe-onderwerpen	
108. Toekomst sociale media/internet	
109. Genderstereotyperingen	
110. Vrouwonvriendelijkheid binnen feminisme	
111. Geen activist	
112. Activist als eretitel	
113. Trollen	
114. Doel haatreacties – tijd en levensvreugde opzuigen	
115. Stoppen met Twitter	
116. Internet als bron voor feministische ontwikkelingen	
117. Stem van de gekleurde vrouw centraal	
118. Belang van veel verschillende uitgesproken feministen	
119. Call-out culture in Amerika	
120. Nederland is niet tolerant	
121. Mening over call-out culture	
122. Belang ‘schreeuwers’ voor activisme	

123. Vanzelfsprekendheid feminist zijn	
124. Kritiek makkelijk aankunnen	
125. #MeToo intens aanwezig	
126. Twijfels over #MeToo	
127. #MeToo populistisch	
128. Kritiek op gebruik hashtags	
129. Gebrek aan empathie als oorzaak haatreacties	
130. Dickpics	
131. Breed scala aan reacties	Wisselende reacties op feministische berichten
132. Rationeel reageren op reacties	
133. Minder intense blijdschap door gewenning haatreacties	
134. Activisme niet voor iedereen weggelegd	
135. Ontwikkeling binnen het feminisme	
136. Vanzelfsprekendheid activist zijn	
137. Geen discussies op eigen platform	Geen discussies op eigen platform – lastig te modereren Geen discussies op eigen platform – voegt geen waarde toe
138. Grote stromen vervelende berichten	
139. Te veel nadruk op witte mensen	
140. Kritiek op intersectioneel feminisme	
141. Zelfacceptatie	
142. Stoppen met schrijven	
143. Internet als versnellingsfactor	
144. Onbegrip tegenover verbazing negatieve reacties	
145. Positieve kant haatreacties	
146. Voordeel internet – zichtbaarheid	
147. Meer journalist dan activist	
148. Positieve reacties meer waard dan negatieve	
149. #MeToo als teken van macht	
150. Activistisch achter de schermen	

151. Stoppen met schrijven door weezin tegen publieke zichtbaarheid	
152. Weezin tegen publieke aandacht	
153. Focus op strategie	
154. Trots op andere vrouwen	
155. Reacties zijn betekenisloos	
156. Werk achter de schermen	
157. Tip voor feministen	Tip voor feministen – voel je niet verplicht Tip voor feministen – zie het als individueel proces
158. Merkbaar resultaat als drijfveer voor activisme	

Bijlage 10: Categorieën en thema's

<u>Categorieën</u>	<u>Codes</u>
<p>1. Kenmerken internet en feminisme <i>Hedendaags (internet)feminisme</i></p>	<p>Definitie feminisme Verskil feminisme vroeger en nu Normalisering feminisme Verschillende stromingen binnen feminisme Onbewust feminisme Online feminisme hoort bij deze tijd Ontwikkeling binnen het feminisme Internet als bron voor feministische ontwikkelingen Internet als versnellingsfactor Vrijheid om te schrijven wat je wil Twitter als politiek kanaal Voordelen sociale media/internet Nadelen sociale media/internet Uitleg hashtags Belang sociale media Problemen sociale media Toekomst sociale media/internet Geen activist Activist als eretitel Belang activisme voor respondent Meer journalist dan activist Belang van veel verschillende uitgesproken feministen Feministische mannen Allies Feministische hashtags Effect hashtags Geen gebruik hashtags Eigen feministisch platform Gebruik sociale media</p>
<p>2. Feministische thema's <i>Hedendaags (internet)feminisme</i></p>	<p>Doel feminisme Feministisch thema Belang verschillende feministische thema's Schrijven over feminisme zorgt voor meer aandacht Tip voor feministen Manier om voor verandering te zorgen Voorbeeld online feministisch activisme Reden voor activisme Koppeling feminisme en activisme Online mensen bereiken voor offline activiteiten Betekenis activisme voor respondent Vanzelfsprekendheid feminist zijn</p>

	Vanzelfsprekendheid activist zijn
3. Kritiek <i>Hedendaags (internet)feminisme</i>	<p>Verschil Nederland en buitenland</p> <p>Kritiek op Nederland</p> <p>Seksueel geweld als instrument voor mannen</p> <p>Onzin binnen links feminisme</p> <p>Kritiek op links idee van klasseprobleem</p> <p>Wit feminisme</p> <p>Bagatelliseren #MeToo</p> <p>Seksisme ten opzichte van feministen</p> <p>Onbegrip tegenover anti-feminisme</p> <p>Man als oorzaak problemen</p> <p>Genderstereotyperingen</p> <p>Vrouwonvriendelijkheid binnen feminisme</p> <p>Twijfels over #MeToo</p> <p>#MeToo populistisch</p> <p>Kritiek op gebruik hashtags</p> <p>Kritiek op intersectioneel feminisme</p> <p>#MeToo als teken van macht</p> <p>Kritiek op huidig feminisme</p> <p>Call-out culture in Amerika</p> <p>Nederland is niet tolerant</p> <p>Mening over call-out culture</p> <p>#MeToo intens aanwezig</p> <p>Stem van de vrouw centraal</p> <p>Te veel nadruk op witte mensen</p> <p>Stem van de gekleurde vrouw centraal</p>
4. Verbondenheid <i>Hedendaags (internet)feminisme</i>	<p>Veel actieve Nederlandse feministen</p> <p>Contact met andere online feministen</p> <p>Feministen met expertisegebied</p> <p>Support van andere feministen</p> <p>Discussies met andere feministen</p> <p>Overeenstemming met andere feministen</p> <p>Onenigheid tussen feministen</p> <p>'Sisterhood' met andere feministen</p> <p>Behoeftte aan samen zijn met andere feministen</p> <p>Trots op andere vrouwen</p> <p>Eenzaamheid</p>
5. Zichtbaarheid op internet <i>Zichtbaarheid op internet</i>	<p>Drempel om je te uiten</p> <p>Twitter als digitaal plein</p> <p>Onmogelijkheid om leugens op internet te laten verdwijnen</p> <p>Bereik op sociale media</p> <p>Openbaarheid sociale mediakanaal</p> <p>Voordeel internet – zichtbaarheid</p> <p>Wens om anoniem te blijven</p> <p>Extreemrechtse mening over feminisme</p> <p>Antifeministische argumenten</p> <p>Privé sociale media kanalen</p> <p>Zelfcensuur</p>
6. Gevolgen internetactivisme	Backlash/haatreacties

<p><i>Zichtbaarheid op internet</i></p>	<p>Impact van de backlash Leugens op internet Vervelende artikelen naar aanleiding van feministische berichten Feminisme binnen carrière Onnodige reacties Onnodige bemoeienis Meest nare reacties op feministische/gender berichten Kenmerk haatreacties Kenmerk positieve reacties Vanzelfsprekendheid vervelende berichten Personen die adres achterhalen Reageerders willen reactie terug Vraag waarom discussie ontweken wordt Reactie buitenwereld op feministische actie Manier om op feministische stukken reacties te ontvangen Negatieve reacties bevestigen feministisch punt Haters als volgers Meest nare reacties op taboe-onderwerpen Trollen Dickpics Breed scala aan reacties Grote stromen vervelende berichten Positieve kant haatreacties Positieve reacties meer waard dan negatieve Reacties zijn betekenisloos Negatieve bron – GeenStijl Verbazing over negatieve reacties Onbegrip tegenover verbazing negatieve reacties Manier om met leugens op internet om te gaan</p>
<p>7. Persoonlijke factoren respondenten <i>Persoonlijke ontwikkeling door feminisme</i></p>	<p>Identiteit Aantal jaren feminist Eerste interesse in feminisme Feminisme van huis uit meegekregen Politiek actief Kritiek makkelijk aankunnen Eigen ontwikkeling Geen rekening houden met wat anderen willen zien/horen Minder backlash tegenwoordig Reactie omgeving op feminist zijn Feministische invloed op anderen Voorbeeldfiguur</p>
<p>8. Persoonlijke keuzes binnen activisme <i>Persoonlijke ontwikkeling door feminisme</i></p>	<p>Discussies vermijden Keuze om niet op reacties te reageren Mogelijkheid vrouwen om boosheid te tonen Keuze om wel op reacties te reageren Keuze om niet op reacties te reageren</p>

	<ul style="list-style-type: none"> Backlash vermijden door personen te blokkeren Feminisme uitdragen op eigen manier Feminisme gekoppeld aan politieke voorkeur Rationeel reageren op reacties Geen discussies op eigen platform Merkbaar resultaat als drijfveer voor activisme
<p>9. Verschil in eigen gedrag vroeger en nu</p> <p><i>Persoonlijke ontwikkeling door feminisme</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> Vermindering activisme Zelfcensuur Stoppen met activisme Verminderde impact van de backlash Stoppen met Twitter Minder intense blijdschap door gewenning haatreacties Zelfacceptatie Stoppen met schrijven Activistisch achter de schermen Stoppen met schrijven door weerzin tegen publieke zichtbaarheid Weerzin tegen publieke aandacht Focus op strategie Werk achter de schermen